

Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

RESUM

Sumari

Introducció	3
Pròleg	5
Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista	7-9
Objectiu de la llei	
Definició de violència masclista	
Formes de violència masclista	
Àmbits de la violència masclista	
Identificació de la violència masclista	
Polítiques públiques	
Drets de les dones en situació de violència masclista	11-15
Dret a la protecció efectiva	
Dret a l'atenció i l'assistència jurídiques	
Personació de la Generalitat	
Dret a l'atenció i l'assistència sanitàries	
Drets conòmic	
Dret a l'ocupació i la formació ocupacional	
Dret a la recuperació social integral	
Situacions específiques	

Introducció

L'aprovació per unanimitat del Ple del Parlament de Catalunya, el passat 16 d'abril de 2008, de la Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista ha representat, a Catalunya, una fita de transcendència històrica en el recorregut per eradicar la més resistent i greu de les situacions que atempten contra la integritat, la seguretat i la llibertat de les dones. Ja l'Estatut d'autonomia assumeix un decidit compromís en el reconeixement dels drets de les dones a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i tota mena de discriminació.

Malgrat l'avenç en els drets de ciutadania de les dones, resultava necessari elevar al màxim rang normatiu competencial l'exigència d'eradicació de la violència masclista. Aquesta ha estat una llei prioritària del Govern de la Generalitat perquè la situació així ho requeria, era de justícia i necessària perquè les dones puguin gaudir de la plena ciutadania. A més, una llei com aquesta consolida els reptes assolits en els darrers anys i recull l'experiència acumulada des de tots els àmbits d'intervenció. Així mateix, les nombroses mesures que presenta, algunes pioneres en el conjunt de l'Estat, han fet del nostre país un referent en aquesta temàtica.

La norma actua contra la violència masclista, un atemptat contra els drets humans, que transcendeix les condicions socials, culturals, econòmiques i demogràfiques de les dones que es troben en aquesta situació, i reconeix que pot manifestar-se de diferents formes, la majoria de les vegades de manera simultània -violència física, violència psicològica, violència econòmica, violència sexual-, i en una varietat d'àmbits diferents i concrets, tant en l'espai públic com en el privat en què es produeixen: de parella, familiar, laboral, social i comunitari.

Tanmateix, podem asseverar que ens trobem davant un fenomen molt complex, que li calen múltiples respostes, la confluència de voluntats necessària i els esforços en l'assoliment d'un fi comú per a la seva eradicació.

Sabem que fan falta anys, pedagogia i molt treball per eradicar del tot un comportament malauradament molt arrelat en alguns sectors de la societat, però també sabem que la ciutadania en conjunt

ha deixat de ser permissiva amb aquest fenomen. Perquè la violència masclista no és inevitable, i ara comptem amb una legislació que ho diu i que podrem desenvolupar amb les eines necessàries per eradicar-la de manera integral i transversal.

Tenim el convenciment que ho podrem fer, amb el suport de tota la societat, dones i homes, administracions i societat civil: grups de dones, centres escolars, mitjans de comunicació, etc. Es tracta d'un problema que és de totes i tots, i tothom ha de contribuir a eradicar-lo.

Carme Capdevila i Palau
Consellera d'Acció Social i Ciutadania

Llei

del dret

de les dones

a eradicar

la violència

masclista

Pròleg

Per abordar la violència masclista en totes les seves dimensions és imprescindible tenir present que el sistema que sosté i legitima l'ús d'aquesta violència és estructural i constitueix el major obstacle cap a l'autonomia i la llibertat de les dones.

La Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista neix d'un ampli debat social -en especial del moviment associatiu femení- i el consens dels grups parlamentaris, i assegura la vinculació de tots els poders públics catalans en la necessitat de generar la sensibilització social necessària perquè el conjunt del país reconegui l'existència d'aquesta problemàtica. Així, la norma permet obrir noves vies per aprofundir en el coneixement de les causes i les conseqüències de la violència masclista i crear instruments de treball específics destinats a observar, estudiar i avaluar l'efectivitat del dret de les dones a aconseguir que la violència masclista sigui eradicada.

Entre les principals innovacions de la Llei destaquen la garantia de l'assistència jurídica, ajudes i prestacions econòmiques per al procés de recuperació i l'exigència d'una formació especialitzada per a les persones professionals que hi treballen. És molt important la creació de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral establerta amb tres criteris bàsics: la qualitat de la resposta, l'equilibri territorial i la celeritat de les intervencions. Altres punts que també destaquen de la normativa és que preveu posar en marxa mesures per facilitar l'accés a l'habitatge, garantir la formació ocupacional de les dones i la posada en marxa d'un fons de garantia de pensions per cobrir l'impagament de les pensions alimentàries i compensatòries quan hi hagi una constatació judicial de l'incompliment i comporti situació de precarietat.

Un dels avenços més importants de la Llei, reivindicat llargament pels grups de dones, és que no exigeix l'acreditació penal de la situació (ordre de protecció, etc.) per accedir a determinats recursos. El text legal català amplia el ventall de mitjans d'identificació de les situacions de violència.

La Llei catalana incideix en la recerca, la prevenció i la detecció precoç com a principis fonamentals per eradicar la violència mas-

clista amb l'objectiu de modificar els mites, models i prejudicis existents. Les mesures per a la prevenció s'intensifiquen en els àmbits educatius i en els mitjans de comunicació, dos sectors de gran importància per produir els canvis en els imaginaris socials.

Així mateix, la Llei recull una acció sistemàtica i planificada d'actuació, cada quatre anys, que s'ha materialitzat amb l'aprovació del Pla de polítiques de dones del Govern de la Generalitat de Catalunya 2008-2011, un dels eixos del qual impulsa destacades mesures, des d'un enfocament multidisciplinari i d'intervenció integral contra la violència masclista, amb la participació d'organismes i institucions competents, destinat a implementar accions en educació, comunicació, detecció, atenció i prevenció de la violència, formació i capacitació de professionals i promoció d'actuacions de coordinació i col·laboració.

En aquest sentit, la norma posa l'accent en la importància que tenen els ens locals per la seva proximitat amb els problemes de la ciutadania i l'ajuda econòmica que han de rebre perquè la Llei es pugui desplegar.

En definitiva, la Llei aferma els conceptes, garanteix els drets, consolida els recursos i fixa les pautes per a la detecció precoç, l'atenció integral, la recuperació i reparació de les dones i per prevenir la violència masclista a Catalunya.

Conscient que el coneixement de les normes és el primer pas per a l'exercici de les garanties que estableixen, resulta de gran importància donar la màxima difusió a aquesta nova normativa amb la finalitat que aquest valuós instrument legal, recentment aprovat pel Parlament de Catalunya, permeti escometre el màxim desplegament d'accions i exercir l'impacte necessari per accelerar la construcció d'una societat més democràtica, justa, respectuosa i lliure de violència masclista.

*Marta Selva i Masoliver
Presidenta de l'Institut Català de les Dones*

Llei

del dret

de les dones

a eradicar

la violència

masclista

Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista

La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista consagra i garanteix un conjunt de drets per restituir el projecte de vida de les dones en situació de violència masclista.

Objectiu de la Llei

- Eradicar la violència masclista i remoure les estructures socials i els estereotips culturals que la perpetuen.
- Establir mesures integrals de prevenció, detecció i sensibilització amb la finalitat d'eradicar-la de la societat.
- Reconèixer els drets de les dones que la pateixen a l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació integral.

Definició de violència masclista

La Llei incorpora la definició jurídica de violència masclista com la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones.

Formes de violència masclista

La violència masclista sobre la dona pot ser exercida, de manera puntual o reiterada, d'alguna de les formes següents:

- **Violència física:** és qualsevol acte o omissió de força amb resultat o risc de produir una lesió física o un dany.
- **Violència psicològica:** és tota conducta o omissió intencional que produeixi una desvaloració o un patiment per mitjà d'amenaçes, humiliació, vexacions, insults, entre d'altres.
- **Violència sexual i abusos sexuals:** és qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.
- **Violència econòmica:** és la privació intencionada i no justificada de recursos i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

Llei

del dret

de les dones

a eradicar

la violència

masclista

Àmbits de la violència masclista

La violència masclista es pot manifestar en alguns dels àmbits següents:

- **Àmbit de la parella:** és la violència perpetrada contra una dona per un home que n'és o ha estat el cònjuge o hi ha tingut relacions similars d'afectivitat.
- **Àmbit familiar:** és la violència exercida contra una dona perpetrada per membres de la mateixa família.
- **Àmbit laboral:** és la violència que es pot produir en el centre de treball i durant la jornada laboral o fora d'aquest entorn si té relació amb la feina i que pot adoptar dues tipologies, assetjament per raó de sexe i assetjament sexual.
- **Àmbit social o comunitari:** comprèn les agressions sexuals, el tràfic i explotació sexual de dones i nenes, la mutilació genital femenina o el risc de patir-la, els matrimonis forçats, la violència derivada de conflictes armats i la violència contra els drets sexuals i reproductius.

Identificació de la violència masclista

Per exercir els drets reconeguts a les dones, la Llei amplia el ventall d'instruments d'identificació de la violència masclista:

- Sentència de qualsevol ordre jurisdiccional, tot i que no hagi guanyat fermesa
- Ordre de protecció vigent
- Informe de la Inspecció de Treball i Seguretat Social
- Qualsevol mesura cautelar judicial
- Atestat de les forces i cossos de seguretat
- Informe mèdic o psicològic del centre sanitari
- Informe dels serveis socials d'atenció primària, serveis d'acollida i recuperació, serveis d'intervenció especialitzada i unitats especialitzades de les forces i cossos de seguretat
- Informe de l'Institut Català de les Dones

Polítiques públiques

Entre les mesures de les polítiques públiques establertes per la Llei per eradicar la violència masclista destaquen:

- Assegurar la **recerca** en l'àmbit universitari i especialitzat, i la **difusió** del coneixement sobre la violència masclista en tots els àmbits socials.
- Desenvolupar periòdicament actuacions d'**informació i sensibilització social** destinades a prevenir i eliminar la violència masclista, atenent les particularitats territorials, culturals, religioses, econòmiques, sexuals i personals de la població.
- Establir línies de suport destinades a l'organització i l'execució de les activitats de **prevenció** establertes per la Llei.
- En matèria de **detecció**, s'estableix l'obligació d'intervenir-hi les persones professionals (especialment les de salut, serveis socials i educació) quan tinguin coneixement d'una situació de risc o evidència fonamentada de violència masclista.
- **Formar i capacitar** totes les persones professionals que intervinguin en processos relacionats amb la violència masclista, personal sanitari, cossos policials, operadors jurídics, col·legis professionals, organitzacions sindicals i empresarials, entre d'altres. La formació ha d'incloure programes de suport i cura de professionals amb implicació en el tractament de la violència.
- En els **mitjans de comunicació social** cal promoure convenis d'autoregulació amb criteris orientadors sobre el tractament de la violència i la representació de les dones, afavorir continguts en què quedin palesos els drets efectius de les dones i prohibir l'elaboració i difusió de continguts i anuncis publicitaris que justifiquin, banalitzin o incitin a la violència masclista.
- En el **sistema educatiu** s'estableix un model basat en la coeducació que ha de garantir als centres d'ensenyament una formació integral que disminueixi el sexisme, amb actuacions de revisió dels àmbits curriculars i dels estudis universitaris, i amb la formació i la capacitat del professorat.
- Protecció enfront de l'**assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe** en l'àmbit laboral i social mitjançant la promoció de condicions de treball per prevenir, reparar i sancionar

Llei

del dret
de les dones
a eradicar
la violència
masclista

aquests comportaments, amb l'acord dels agents socials. Les empreses que sol·licitin subvencions de la Generalitat tenen l'obligació d'indicar els mitjans que utilitzen per prevenir, detectar aquests casos i intervenir-hi en llurs centres de treball. La manca d'utilització o la utilització indeguda d'aquests mitjans constitueix una causa de no-concessió o revocació de la subvenció.

- Creació del **Centre d'Estudis, Recerca i Capacitació** com a eina permanent d'estudis i recerca que fomenti la formació i la capacitació de totes les persones professionals en matèria de violència masclista.
- Creació de la **Comissió Nacional per a una Intervenció Coordinada**¹ que coordini les polítiques i mesures adoptades i en garanteixi l'efectivitat.
- Aprovació, pel Govern, dels **programes d'intervenció integral** amb una vigència de quatre anys, on es recullin el conjunt d'objectius i mesures per eradicar la violència masclista.
- Establiment dels **protocols per a una intervenció coordinada** que han de definir les formalitats i la successió d'actes per executar correctament les polítiques i mesures adoptades.
- **Participació dels ens locals i dels consells i associacions de dones** en la definició i avaluació de les polítiques públiques contra la violència masclista.

¹ Decret 60/2010, d'11 de maig, de la Comissió Nacional per a una Intervenció Coordinada contra la Violència Masclista (DOGC núm. 5628 de 13.5.2010, Correcció d'Errada al DOGC núm. 5645 de 08.6.2010 i Correcció d'Errada al DOGC núm. 5669 de 13.7.2010).

Drets de les dones en situació de violència masclista

La Llei reconeix tot un catàleg de drets a les dones en situació de violència masclista:

Dret a la protecció efectiva

Comprèn el dret a una protecció integral, real i efectiva tant per mitjans tecnològics com per serveis policials i per qualsevol altre mitjà.

Dret a l'atenció i l'assistència jurídiques

Comprèn el dret a rebre tota la informació jurídica relacionada amb la situació de violència a través del Servei d'Atenció Telefònica Especialitzada de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral i els serveis d'orientació jurídica, així com el dret als serveis d'assistència lletrada. Per al reconeixement de l'assistència jurídica gratuïta en els supòsits de violència en l'àmbit de la parella i l'àmbit familiar, es tenen en compte únicament els recursos i ingressos econòmics personals de cada dona.

L'atenció jurídica es reconeix també a les i els menors perjudicats per la mort de la mare o per altres circumstàncies que impedeixin a la mare exercir les potestats que li són pròpies.

Personació de la Generalitat

L'Administració de la Generalitat es pot personar en els procediments penals per violència masclista en els casos de mort o lesions greus de les dones, amb el seu consentiment o el de la seva família, sempre que això sigui possible.

Dret a l'atenció i l'assistència sanitàries

Es garanteix una atenció i assistència sanitària a través de la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública mitjançant un protocol específic en totes les manifestacions de la violència masclista.

Llei

del dret

de les dones

a eradicar

la violència

masclista

Drets econòmics

- **Habitatge i residències públiques per a persones grans.** Concessió d'ajuts per facilitar l'accés a un habitatge, sempre que s'estigui en situació de precarietat econòmica a causa de les violències o quan l'accés a l'habitatge sigui necessari per recuperar-se. També trobar-se en situació de violència masclista, acreditada mitjançant sentència, ordre de protecció o informe de la Inspecció de Treball i Seguretat Social és una circumstància que serà tinguda en compte per a l'accés als habitatges de promoció pública i per a la concessió d'una plaça en una residència pública per a gent gran. Finalment, les dones amb discapacitat tenen preferència en les ajudes públiques destinades a l'adaptació funcional de la llar.
- **Renda mínima d'inserció.** A l'efecte de percebre la renda mínima d'inserció, d'acord amb els requisits establerts per la Llei 10/1997, només es tenen en compte els ingressos i les rendes individuals de cada dona.
- **Prestacions d'urgència social.** Les dones en situació de violència masclista tenen dret a percebre les prestacions socials de caràcter econòmic establertes per la Llei 13/2006 per atendre situacions puntuals, urgents i bàsiques de subsistència com l'alimentació, el vestit i l'allotjament.
- **Prestacions econòmiques extraordinàries.** Són prestacions destinades a les dones en situació de violència masclista per paliar situacions de necessitat personal avaluable i verificable, sempre amb informe previ dels organismes competents sobre la seva necessitat.
- **Indemnitzacions.** Són ajuts econòmics en un pagament únic per a les dones que pateixin seqüeles, lesions corporals o danys en la salut física o psíquica de caràcter greu. També es reconeixen aquests ajuts a favor dels fills i filles de víctimes mortals menors de vint-i-sis anys i que en depenguin econòmicament en el moment de la mort de la mare.
- **Ajuts escolars.** Les situacions de violència masclista són un factor qualificat en els ajuts de l'Administració educativa. A l'efecte de determinar els requisits de necessitat econòmica, s'han de tenir en compte únicament les rendes o els ingressos personals de cada dona. L'Administració educativa garantirà,

en tot cas, l'escolarització immediata dels fills i filles en els supòsits de canvi de residència derivat d'actes violents.

- **Fons de garantia de pensions i prestacions**². Les persones que tenen reconegut judicialment el dret a percebre pensions alimentàries i compensatòries si hi ha constatació judicial d'aquest incompliment, tenen dret a rebre la prestació econòmica corresponent si aquest incompliment comporta una situació de precarietat econòmica.
- **Dones amb discapacitat i dones amb VIH**. Les dones en situacions de violència masclista amb un grau de discapacitat igual o superior al 33% i les dones amb VIH tenen dret a una millora econòmica o temporal dels drets econòmics esmentats.

Dret a l'ocupació i la formació ocupacional

Tots els programes de formació ocupacional i inserció laboral inclouran, amb caràcter prioritari, les dones que pateixen o han patit violència masclista amb l'objectiu d'afavorir la seva formació, inserció o reinserció laboral. Aquest dret comprèn l'establiment de projectes específics per a l'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació, l'establiment de subvencions a la contractació, la signatura de convenis amb empreses i organitzacions sindicals per facilitar la reinserció laboral i l'establiment d'ajuts i mesures de suport per a les dones que es constitueixin en treballadores autònomes.

Dret a la recuperació social integral

Per fer reals els seus drets, les dones en situació de violència masclista tenen el dret a l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació a través dels serveis públics i gratuïts de la **Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral**. Mitjançant els serveis de la Xarxa es fa possible que les dones: rebin informació i assessorament sobre les actuacions que poden emprendre i els seus drets; coneguin els serveis als quals es poden dirigir, accedeixin als diferents recursos d'allotjament, recuperin la seva salut física i/o psicològica, assoleixin la seva formació, inserció o reinserció

² Decret 123/2010, de 7 de setembre, del Fons de garantia de pensions i prestacions (DOGC núm. 5711 de 09.9.2010).

Llei

del dret
de les dones
a eradicar
la violència
masclista

laboral al llarg de tot el seu itinerari. El dret d'accés a la Xarxa es reconeix també als seus fills i filles dependents.

Situacions específiques

La Llei recull les accions dels poders públics per eliminar les barres que dificulten l'accés als serveis i les prestacions a les dones que es troben en situacions específiques:

- **Immigració:** promoure actuacions amb les entitats consulars, ambaixades i oficines diplomàtiques per obtenir o facilitar documentació de les circumstàncies personals i familiars de les dones.
- **Prostitució:** garantir l'accés als serveis i recursos de la Llei per mitjà de programes específics i el desenvolupament d'estructures i mecanismes per atendre les dones afectades per tràfic i explotació sexual.
- **Món rural:** facilitar l'accés als serveis d'atenció, assistència i protecció de la Llei.
- **Vellesa:** promoure estratègies de sensibilització perquè les dones grans coneguin els recursos i adoptin decisions actives davant la violència masclista.
- **Transsexualitat:** totes les mesures i el reconeixement de drets de la Llei han de respectar la diversitat transsexual.
- **Discapacitat:** garantir l'accessibilitat i la seguretat als recursos i serveis de la Llei.
- **Virus de la immunodeficiència humana:** reconeixement amb millores econòmiques o temporals dels drets econòmics de la Llei.
- **Ètnia gitana:** disseny d'estratègies específiques de sensibilització perquè coneguin els recursos i adoptin postures actives. Aquestes estratègies s'han de consensuar amb les associacions de dones gitanes.
- **Centres d'execució penal:** accés als recursos i serveis que marca la Llei sempre que la prestació sigui compatible amb aquesta situació. També s'ha de dotar els equips d'intervenció en execució penal de personal especialitzat en matèria de violència masclista.

- **Mutilacions genitals femenines:** promoure la mediació comunitària en les famílies si hi ha risc; impulsar actuacions de promoció de les dones dels països on s'efectuen aquestes pràctiques; actuar en l'àmbit de la cooperació internacional per treballar des dels països d'origen, i comptar amb mecanismes sanitaris d'intervenció quirúrgica per revertir els efectes de la mutilació practicada.

Llei

del dret
de les dones
a eradicar
la violència
masclista

Oficines d'informació de l'Institut Català de les Dones

Alt Pirineu i Aran

Pau Casals, 14 entl.
25620 Tremp
Tel.: 973 65 18 24
icd.altpirineu@gencat.cat

Barcelona

Pl. Pere Coromines, 1
08001 Barcelona
Tel.: 93 317 92 91
icd.barcelona@gencat.cat

Catalunya Central

Pl. Major, 37 2a
08500 Vic
Tel.: 93 693 98 83
icd.catalunyacentral@gencat.cat

Girona

Pl. de Pompeu Fabra, 1
17002 Girona
Tel.: 872 975 000
icd.girona@gencat.cat

Lleida

Av. del Segre, 5
25007 Lleida
Tel.: 973 70 36 00
icd.lleida@gencat.cat

Tarragona

Sant Francesc, 3
43003 Tarragona
Tel.: 977 24 13 04
icd.tarragona@gencat.cat

Terres de l'Ebre

Montcada, 23
43500 Tortosa
Tel.: 977 44 47 58
icd.terresebre@gencat.cat

atenció a les
dones en situació
de violència

900 900 120

cat:
www.gencat.cat/icdones/linia900.htm

Servei **24** hores
gratuit
i confidencial